

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monvmenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Paderbornae, 1669

Desenbergae Prope Warbvrgvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11425

*Inter prædictos media regione morantur
Angarij, populus Saxonum tertius; horum
Patria Francorum terris sociatur ab Austro,
Oceanoque eadem conjungitur ex Aquilone.*

AD CAPVT AMISII. Altham. INTER EIUSDEM
ET LVPIAE RIPAS BOCAE. Winckelmannus. IN ERVI-
TE. Diploma Conradi Salici, quo Meinwerco Epif. Pa-
derb. curtem imperialem Ervete in pago Engeri, in Comitatu
Marquvardi A. 1027. donavit. IN DVCATV ANGARIAE,
SYSATI capite gentis, VVERLIS, ARENSBERGAE. lite-
ræ Friderici Com. apud Kleinsorgium, datæ in castro Arns-
berg, pago Engern. Fortassis etiam in DVCATV MONTANO, in
quo Anger fluvius, Angerord, & Angermunda oppida.

6. ANGARIÆ GENS VICTA SACRO LÆTARE
TRIVMPHO. Adepta namque ex triumpho Caroli aut
potius religionis, quod opes, triumphos, & quicquid armis
& victoria quæri posset, longissime superat.

7. SI SVB REGE PIO. Claud. in secundo Confu-
latu Stiliconis lib. 2.

*Fallitur egregio quisquis sub Principe credit
Seruitium, nunquam libertas gratior exstat,
Quam sub Rege pio.*

*Sub quo optimus reipublicæ status. Senec. lib. 2. de benef. &
principatus ac libertas miscentur. Tacit. in vit. Iulij Agric.*

DESENBERGA PROPE WARBVRGVM.

1. **D**ESENBERGA. Ægidius Gelenius in preciosa
hierotheca pag. 119. contra Ortelium multis agit, &

L 3

vetustam

vetustam Francici regni sedem *Dispargum*, quod Gregorius
 Turonensis lib. 2. hist. Franc. cap. 9. *Chlogioni nobilissimo*
Francorum regi habitatum, & in termino *Thoringorum* situm
 fuisse tradidit, *Desenbergam* ad *Dimolam*, non autem *Duis-*
burgum ad *Rhenum*, ut *Ortelius* sentit, esse affirmat. Huic
Gelenij opinioni quantum *Dasburgum*, proximus ad pedem
Desenberga vicus, & *Thuringia* situs *Desenberga*, quàm *Duis-*
burgo propinquior favet, tantum refragari videtur *Aimonius*
 l. i. de gest. Francorum cap. 4. *Finitimos itaque* (Franci)
bello laceffendo Thoringorum qui Germania incolunt fines, depo-
pulantes, castellum quoddam Dispargum nomine occupant, in quo
rex Clodio sedem sui constituit regni. Et cap. 5. *Rex autem*
Clodio, angustos regni sui fines dilatare cupiens, exploratores à
Disbargo trans Rhenum dirigit: & ipse cum exercitu subsequutus,
Cameracum civitatem obsidens expugnavit & cepit. Carbona-
riam silvam ingressus Tornacum urbem obtinuit. Ita illi. Si igitur
Dispargum est in termino Thoringorum, & Thoringi Germaniae
fines incolunt, hos certius *Duisburgi* ad *Rhenum*, quàm *De-*
senberga ad *Dimolam* inquiras. Imò verisimilius est *Clod-*
dionem Francorum regem, *Duisburgo* *Rheno* proximo,
 quàm *Desenberga*, in *Belgicam* secundam, ad obsidendum
Cameracum, & *Tornacum* expugnandum transportasse
 exercitum. Quamvis autem vetustissimam *Gregorij* *Turo-*
nensis lectionem *Tungros* pro *Toringis* habere testetur in sua
 editione *Morelius*, & *Isac. Pont.* lib. 4. orig. Franc. cap. 12.
 ita legi debere in *Turonensi*, & reliquis omnibus chrono-
 logis, ut *Sigeberto*, & alijs, qui eum secuti, contendat: non
 ideo tamen nobis placet, *Godefridi Wendelini* *Ecclesiae*
Tornacensis *Canonici & Officialis*, in eruditis ad legem *Sal-*
licam commentarijs pag. 99. sententia, qui secundum *Go-*
defridum Henschenium è *Societ. Iesu* doctissimum virum
 & nobis

& nobis amicum, in Diatriba sua de tribus Dagobertis lib. 4. cap. 8. pag. 246. *Diesthemium*, Brabantiae oppidum, *Dispar-gum* esse autumat. Quo enim modo Rex Clodio exploratores à *Disbargo*, si illud est *Diesthemium*, Brabantiae oppidum, *trans Rhenum dirigere* potuit, & in Belgica secunda *Cameraco & Tornaco* potiri?

2. GRAVES QVÆ FINIBVS. Sicut antiqui *Saxones Cattis* sive *Hassis*, limitaneo populo, maximè infesti, à *Luppia & Paderæ* tractu imminebant, odio religionis Christianæ, quâ à S. Bonifacio *Hassones* cum Thuringis fuerant imbuti, & imperij Francici metu, quod *Hassi* acceperant, Saxones detrectabant. Christoph. Brow. in Scholijs ad Poëm. Hraban. Mauri cap. 118. pag. 141. & Annales rerum Franc. ad An. 774. *Dum hæc in Italia geruntur, Saxones velut opportunam de absentia Regis nacti occasionem, contiguos sibi Hassorum terminos ferro & igne populantur. Cumque in eo loco, qui nunc Frideslar ab incolis nominatur, basilicam à beato Bonifacio Martyre dedicatam incendere molirentur, atque hoc efficere casso labore conarentur, immisso sibi diuinitus pavore subitaneo, turpi trepidatione confusi domum fugiendo revertuntur.* Ita insecutis temporibus *Hassi Paderbornensibus*, qui sunt antiqui Saxones, parem gratiam retulerunt, præsertim Anno 1465. avulso ingenti ad *Dimolam* ditionis *Paderbornensis* tractu, & *Abbatia Helmershusana* perquam insigni sibi vindicata. *Dilichius* in Chron. *Hassiae*. recentiora belli incommoda hic silentur, quorum ubique exstant vestigia, & pax publica Germaniæ sanxit oblivionem.

3. CATTOS. *Suevorum gentem longe maximam, & bellicosissimam Germanorum omnium.* C. Julij Cæsaris commentarijs magnopere celebratam, eandem cum *Chattis* esse pluribus nos argumentis docet Cluver. lib. 3. German. antiquæ

antiquæ cap. 5. qui eorum etiam fines determinat, & *Cattis dimidiam Episcopatus Paderbornensis partem Visurgi adfixam* assignat. Militarem eorum virtutem, mores, ac disciplinam Tacit. lib. de morib. German. satis diserte descripsit his verbis. *Duriora genti corpora, stricti artus, minax vultus, & major animi vigor. multum, ut inter Germanos, rationis, ac solertia: proponere electos, audire prepositos, nosse ordines, intelligere occasiones, differre impetus, disponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rarissimum, nec nisi ratione disciplina concessum; plus reponere in duce, quam in exercitu. Omne robur in pedite, quem super arma, ferramentis quoque & copijs onerant. Alios ad prælium ire videas; Cattos ad bellum, rari excursus & fortuita pugna. & alijs Germanorum populis usurpatum, rara & privata cujusque audentia apud Cattos in consensum vertit, ut primum adleverint, crinem barbâmq; submittere, nec nisi hoste cæso, exuere votivum, obligatûmq; virtuti oris habitum. Super sanguinem & spolia revelant frontem, sèque tum demum præcium nascendi retulisse, dignosque patria ac parentibus ferunt. Ignavis & imbellibus manet squalor. Fortissimus quisque ferreum insuper annulum (ignominiosum id genti) velut vinculum gestat, donec se cæde hostis absolvat. Plurimis Cattorum hic placet habitus. jamque canent insignes, & hostibus simul suisque monstrati. Omnium penes hos initia pugnarum: hæc prima semper acies, visu nova. Nam ne in pace quidem vultu mitiore mansuescunt.* Chattorum item meminere præter Tacit. in Annal. & de morib. German. Dio. Strabo. Plinius. Ptolemæus. & *Cattemelibocum* ab ijs denominatum putat. Isac. Pont. lib. 1. origin. Franc. cap. 9. Porrò autem vetus Chattorum nomen retinere nunc Hassos haud dubitandum ait Cluver. l.c. & rationem

tionem commutati nominis affert. Hassi autem Widekindo sunt *Hassigani*, Aimonio *Assi*, Saxonum contermini, Adamo Bremensi *Hassones*. Nunc *Hessos* appellamus. Reinerus Reineccius. in notis ad Poëtam Anonym. lib. 1. pag. 9.

4. PARVIT IMPERIO CAROLI. Ita Regino lib. 2. Chron. ad An. 776. *Ex prædicto igitur loco (Eresburgo) cum tanta confusione discedentes (Saxones) venerunt ad aliud castrum, quod appellatur Desuburgh, ubi voluerunt similiter facere, sed Deo auxiliante, Francisque eis viriliter repugnantibus, nihil prævaluerunt. Oppidani vero persecuti sunt eos usque ad flumen, quod Lippa dicitur, & multos ex eis interfecerunt.* Haëtenus ille. Desuburgh verò idem esse quod Desenberg ostendit Fabricius. lib. 2. orig. Saxoniarum. Saxones jugi Francici impatientes & fœderis immemores, ducum suorum levitate, ipso absente (Carolo M.) rursus tumultuantur, arcem Heresburgum obsident, & Francis astute deditioem conantur persuadere, proposita incolumitate & præmijs; suspectam habentes Franci Saxonum fidem, id facere detrectant, nec viribus de præsidio deijci possunt, &c. Tentantes deinceps (Saxones) castrum Desenburgum in monte altissimo situm, & Hassia finitimum, nihilo felicius id oppugnant: Nam erumpentes Franci è præsidio, eos ad fluvium usque Luppam insequuntur; nec paucos intercipiunt & obtruncant. Et lib. 4. Idem cum tentarent ad arcem Disenburgiam, etiam cum dedecore & clade suorum rejecti, & fugati usque ad Lippam fluvium sunt.

5. FRANCUS ADEGIT. De Francorum origine erudite scripsit Isac. Pontanus sæpe nobis memoratus. De iisdem agit Philipp. Cluver. lib. 3. Germ. antiq. cap. 20. Et Reinerus Reineccius in comment. de origine Misenorum.

6. SAXONA. De Saxonibus vid. Cluver. Germ.

M

antiq.

antiqu. l. 3. c. 21. Fabricij orig. Saxon. & apud eundem orationem de origine Saxon. item Isaac. Pont. orig. Francic. l. 2. c. 2. Et Rein. Reinec. in comment. de origine Misensorum.

7. VICTA DEHINC CESSIT. Quod, Ægidij Gelenij iudicio, l. c. de hac nostra *Desenberg* locutus, Lambertus Schaffnaburgensis memoriae prodidit, his verbis ad An. 1070. *Deinceps Rex (Henricus IV.) collecto exercitu egressus, extremam operi manum per se ipsum imposuit. Principes, quos ei (Ottoni) consanguinitate vel alia necessitudine obnoxios noverat, aut acceptis presidibus, aut jure jurando, ne ad eum deficerent, obligavit, castellum Hanenstein, à quo ad primum statim belli terrorem presidium abductum fuerat, funditus everti jussit; alij castello, quod Desenberg dicitur, exercitum jam admovent, sed hi qui intus erant, etsi loci situ inexpugnabiles essent, & copijs omnibus, qua administrando bello necessaria erant, affatim affluerent, ultimo tamen se dedere, quam ancipitem belli fortunam tentare maluerunt.*

8. NVNC IACET INDIGNA. Quæ vastatio An. 1200. contigisse videtur, quando penè primo Pontificatus Anno, Bernardo III. Episcopo Paderbornensi cum Widekindo de Desenberg Abbate Corbejensi gravis intercessit controversia, supra castro Desenberg, & super quibusdam damnis, quæ se Widekindus à Bernardo Episcopo, & maxime ab illius Predecessore sustinuisse dicebat. Quare per arbitros utrimque lectos reconciliati ambo consensere, ut castrum Desenberg pari labore & paribus expensis destrueretur, & ut de cætero mons ille nulli hominum conferretur, neque odij neque dilectionis intuitu, qui presidium vel aliquam munitionem in eo exstrueret, sed terra fieret arabilis &c. Testes hujus rei, Lambertus Prepositus, Tidericus Decanus, Henricus Prepositus Sancti Petri, Tidericus Schola-

Scholasticus, Conradus Custos, Johannes Cellerarius, Vulframmus, Hermannus nova Ecclesia Præpositus, Hermannus, Tetmarus, Cratto, Eberhardus, Voicquinus, Conradus, Hermannus, Volebertus, Frethericus, Adolfus. Laici Bernhardus Bercule, Hermannus de Scardenberch, Bernhardus de Northe, Hermannus Comes de Vwartberch, Heinricus Dapifer de Parborne, Hermannus Pincerna, Gerhardus Schultetz & ydem hi fuerunt arbitri Domini Episcopi de prædicta ordinatione, fuerunt autem hi arbitri Domini Abbatis, Bodo de Hoenborch, Hermannus Bercule, Conradus de Amelungessen, Ravenode Ortberche, Ludolfus dictus Burgravius, Arnoldus de Porta, Heinricus de Lutmersen. Ex literis antiquis An. 1200. datis. Hanc tamen eandem *Desenbergam* aut non plane dirutam fuisse, aut è ruinis resuscitatam, colligi videtur ex antiquis literis An. 1393. die B. Matthiæ Apost. datis, quibus Henricus Spiegel Ruperto Episcopo Paderb. ejusque successoribus ac diœcesi cavet, *quod nec ipse, nec ullus ratione ipsius, ex parte sue arcis Desenbergensis damnum illis inferre debeat.* Diffidio deinde inter ipsos Spiegelios de *Desenberga* orto, Simon Episcopus Paderb. An. 1472. die Jovis post Dominicam Cantate, litem decidit, *pacem Burgensem* sanxit, & certum ejus colendæ modum præscripsit, reservato sibi suisque successoribus beneficij, aperti castri, & territorij jure. Hanc pacificationem confirmavit Ericus Episcopus Paderb. An. 1524. festo die S. Andreae Apostoli. Ex quibus apparet *Desenbergam* ea tempestate Spiegelios adhuc incoluisse: quam tamen Henrici Saxonis Episcopi Paderb. literæ eadem de re datæ. An. 1581. 17. Nov. desertam corruisse arguunt, in quibus. Art. 8. Henricus decernit & mandat Spiegelij, *ut cum in monte & arce Desenbergensi, tanquam primaria feudi parte, omnis jurisdictio Desenber-*

M 2

gensis

gensis dominij sit fundata, & inde originem ducat, ne ipsum castrum funditus collabi sinant, sed superiorem ejus aream bene conclusam, per janitorem custodiant, atque ipsam turrim instaurent, ac sartam rectam conservent.

9. IPSA VIDET SI QVOQUE SAXA MORI. Hem nos homunculi indignamur, si quis nostrum interijt aut occisus est: quum, uno loco, tot oppidorum cadavera projecta jaceant. Sulpit. ad Cicer. epist. famil. lib. 4. epist. 5. In eundem sensum Rutilius in itinerario de Populonia everfa.

*Non indignemur mortalia corpora solvi,
Cernimus exemplis oppida posse mori.*

PADERAE FONTES.

I. **HIC VBI FONS PADERÆ.** *Padera* in carmine de Leonis III. ad Carolum adventu *Patra* vocatur.

*Est locus insignis, quo PATRA & Lippa fluentant,
Altus & in nudo campo jacet, undique largo
Vestitus spatio: celfo de colle videri*

Namque potest legio omnis, & hinc exercitus omnis,

Castra Ducum, & Comitum, radiantiaque arma virorum.

In vita S. Adalardi per S. Paschasium Ratbertum apud Bollandum 2. Januar. cap. 16. num. 66. *Pater* appellatur: ita enim describitur Corbejæ Saxonice situs. *Est autem locus pergentibus ad ortum solis de fonte PATRIS situs supra littus VVirsire, &c.* Franciscus Irenicus lib. 12. Germaniæ Exegeleos *Padam*, alij *Padum*, *Padram*, *Pather* nuncupant. *Pader* Gobelinus Persona, & communis loquendi usus retinet.

2. **MEDIA SVRGENTIS IN VRBE.** *Qui nobis tabulas Ptolemei egregie illustratas edi derunt, cum inter Germania*